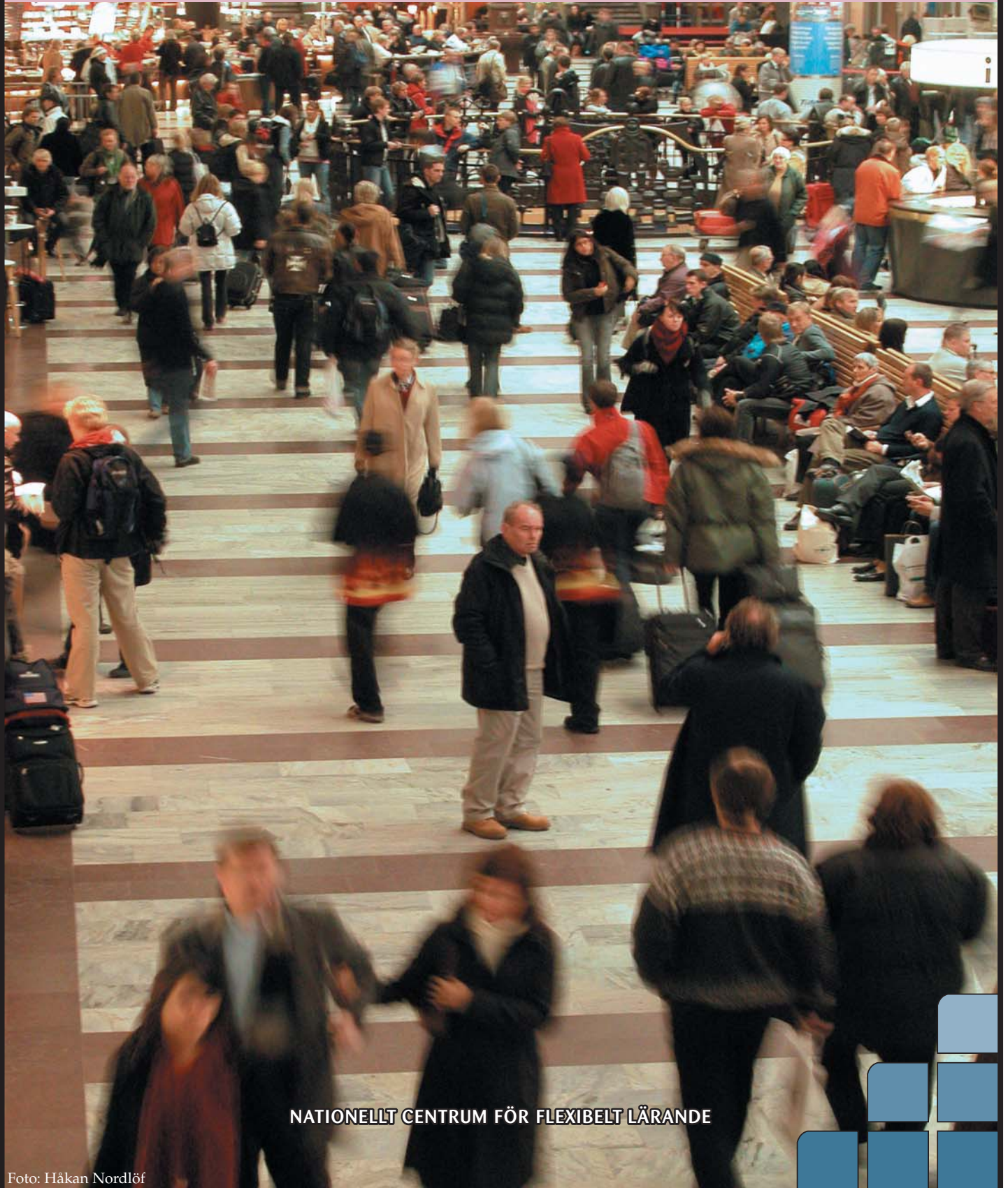

Religionskunskap A

SAMHÄLLSVETENSKAP

NATIONELLT CENTRUM FÖR FLEXIBELT LÄRANDE

Innehåll

	Sidan
Välkommen till Religionskunskap A	4
Kursmaterial	4
Kursöversikt.....	5
Studieenhet 1	8
<i>Studiearbete 1</i>	15
Studieenhet 2	17
<i>Studiearbete 2</i>	21
Studieenhet 3	22
<i>Studiearbete 3</i>	29
Biblioteket	
Mål och betygskriterier	31
Värt att veta om religion	36
Internetlänkar	47
Lösningar till självtester.....	49

CFL ansvarar inte för fortsatt uppdatering av kursmaterialet.

Vuxenutbildare har full rättighet att återanvända materialet efter eget behov.

/09-2004

Välkommen till Religionskunskap A

Du har valt att studera religionskunskap - ett ämne som blir allt mer aktuellt. Livsfrågorna har blivit viktigare än någonsin. Religionskunskap är mer än kunskap och färdigheter. Ämnet kan vara spännande men också mycket svårt. Ämnet innehåller fakta men också omätbara tankar. Främst handlar religion om människans livsfrågor, om meningen med skapelsen eller universum, och längtan efter befrielse, försoning och inre frid.

Människorna i världen har idag kommit varann närmare på grund av dagens kommunikationsmöjligheter. Turism, in- och utvandring, medias roll, ja allt detta tillsammans, gör att kraven på vår kunskap om olika kulturer har ökat.

Utan kunskap - rädsla och intolerans. Det känns tryggt att veta vad som väntar oss i olika situationer och i olika länder och då veta hur vi ska uppträda.

När du läst denna kurs får du en helt annan grund att stå på. Du lär dig exempelvis att förstå invandrarnas seder och tankesätt, och varför de ibland agerar annorlunda än infödda svenskar.

Tidigare var världsreligionerna och kunskapen om vår kristna tradition de två stora huvudmomenten i religionskunskapen. Nu har livsfrågor och kännedom om moral och etik fått ett betydligt större utrymme. Du kommer att märka att alla svar inte alltid står i läroboken. Du kommer kanske även att bli frustrerad över att bli bedömd i vissa typer av frågor. Det är viktigt att poängtera att det inte är dina åsikter som bedöms utan hur du resonerar dig fram till dem.

Kursmaterial

Lärobok

Läroboken heter *Religionskunskap för gymnasiet, A-kursen* och är skriven av Lars-Göran Alm.

Bibel

Du behöver en bibel. Gamla testamentet förkortas här i studiehandledningen GT och Nya testamentet NT.

Studiehandledning

Arbetsbok

Kurskatalog

Att vara människa	7–9
Naturreligioner	10–18
Religionskunskap A – Allmänna råd och anvisningar	
Hinduism.....	19–28
Buddhism	29–39
Moral och etik	120–129
<i>Studieenhet 2</i>	
Kursöversikt	40–42
Judendom.....	43–56
Kristendom.....	57–76
Islam.....	77–89
<i>Studieenhet 3</i>	
I en sekulariserad värld	90–119

Arbetsboken

Vi har utvecklat ett pedagogiskt verktyg – en Arbetsbok – för att du enklare ska nå dina mål. I den får du redskap för att lyckas bättre med dina studier, t.ex. planering, målformulering och viktiga praktiska tips och råd. Vissa delar av arbetsboken, med religionsanknytning, kan utgöra diskussionsunderlag vid den slutliga muntliga genomgången.

Självtester

Liksom andra vetenskaper har religion sina speciella begrepp. Kännedom om sådana är viktiga för att kunna förstå religions-
texter. I några självtester under studiernas gång får du möjlighet
att testa dig på några sådana termer. När du har utfört självtestet
kan du titta i avsnittet *Lösningförslag till självtest* i slutet av
denna studiehandledning. Du ska alltså inte skicka in dina svar
på självtesterna till din lärare. Inför betygsprovet är det lämpligt
att du repeterar begreppen i självtesterna.

Funktionshinder

Om du har något funktionshinder som kan påverka studierna är
det bra om du berättar det för din lärare. Det kan exempelvis
finnas svårigheter att utföra en muntlig genomgång. I så fall får
vi lösa detta på annat, lämpligt sätt.

Muntliga samtal – en möjlighet

Under hela kursens gång har du alltid möjlighet att kontakta
din lärare för stöd och råd. Särskilt i början kan det vara värde-
fullt att få en introduktion till religionskursen, men kanske även
under kursens gång. Utnyttja den möjligheten!!

Studiearbeten

Tre studiearbeten hör till kurs A. Varje studiearbete innehåller
både enklare uppgifter och essäfrågor där eftertanke, jämförelser
och analys krävs. Besvara varje studiearbete med maximalt 3
A4- sidor, maskinskrivet.

Kom ihåg att bara skicka ett studiearbete åt gången!
Dina kommenterade studiearbeten hjälper dig att
besvara nästa studiearbete ännu bättre! Givetvis kan du
börja med nästa studiearbete innan du får svar.

Betygsprov

När du är klar med kursen, är det dags för betygsprov.

Tiden för provet bestämmer du tillsammans med din lärare och skolan. Provet består av två delar. Först en skriftlig del och därpå en muntlig genomgång, där framförallt förmågan till etisk diskussion testas.

Betygsättning

En sammanvägning av det skriftliga betygsprovet och den muntliga genomgången görs.

För ditt slutbetyg ges, som vanligt, något av följande betyg:

IG = Inte Godkänd

G = Godkänd

VG = Väl Godkänd

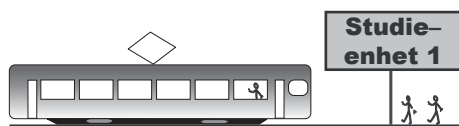
MVG = Mycket Väl Godkänd

Biblioteket

Ett avsnitt har vi kallat *Biblioteket*. Där kan du finna viktig information av uppslagskaraktär, t.ex. Mål och betygskriterier; Vad karakteriserar de olika betygsnivåerna, Vårt att veta om religion och studieråd, både allmänna och speciella för religion.

Lycka till med dina studier!

Studieenhet 1

Kapitel i läroboken

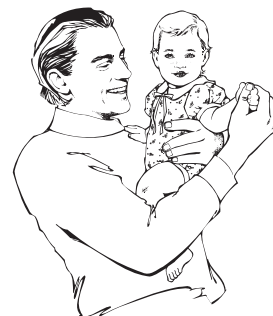
- Att vara människa
- Naturreligioner
- Hinduism
- Buddhism
- Moral att välja

Kommentarer till kapitlen

Att vara människa

Det här första kapitlet är en bra introduktion till dina religionsstudier. Det visar att religionsämnet tar upp de stora frågorna, livsfrågorna, och diskuterar det viktiga begreppet *livsåskådning*, d.v.s. försök att besvara livsfrågorna. Läroboken tar upp ett sätt att strukturera livsfrågorna. Ett annat skulle kunna vara följande:

1. **Orsaken** – Vad är den yttersta orsaken? Finns Gud, gudar eller ingen orsak (slumpen)?
2. **Meningen** - Finns det någon överordnad mening?
3. **Människan** – Vad är förgängligt – vad är bestående? Vilken är människans bestämmelse? Har människan ett ansvar?
4. **Riktlinjer** – Hur ska vi ordna en fullgod samlevnad? Vad är etik och moral?

Både religioner och icke-religiösa åskådningar såväl som naturvetenskapen, har försökt att besvara dessa frågor. Hur de har gjort det får du lära dig mera om i denna kurs. Försök att själv komma fram till din egen ståndpunkt i dessa grundfrågor. Hur ser din egen livsåskådning ut?

Naturreligioner

Naturreligioner förekommer på de flesta platser i världen. I Amerika finns indianerna, i Australien aboriginerna, på Nya Zeeland maorierna, i Europa våra samer. Listan kan göras hur lång som helst. Trots att naturfolk finns på så många olika ställen i världen finns det ändå mycket som förenar dessa (ursprungligen) skriftlösa kulturer:

Animism	Tron på själar och andar
Mana	Betydande personer, andar eller gudar besitter eller förfogar över en hemlighetsfull kraft som brukar kallas för mana
Fetisch	Ett föremål som besitter en kraft som anses ge lycka och skydd (korset, maskoten eller träfiguren).
Totemism	Grupper i samhället förbinds till vissa djur- eller växtarter. Arten kan fungera som ett heligt emblem, eller som gruppens beskyddare och även åtnjuta religiös vördnad, särskilt i de fall då totemet betraktas som gruppens förfäder.
Schaman	Under speciella former kan en schaman komma i kontakt med andevärlden. På grund av denna förmåga är schamanen präst, medicinman och siare samtidigt. Han spelar en vital roll i religionen hos folk i norra Asien och Europa, från Lappland i väster till Berings sund i öster.
Riten	Riten levandegör myten och markerar i övergångsriten ändring av social status. Hos många folk upplevs dessa övergångar som farliga. Sådana riter kan vara förknippade med födelse, pubertet, äktenskap och begravning. Även prövningar från sjukdom, ofruktsamhet och olycka, markeras av speciella riter.
Magi	Över hela världen betecknar magi ansträngningarna att behärska naturen eller ödesmakterna genom särskild kraft eller vissa handlingar. Det finns i alla typer av kulturer, även i vår moderna civilisation.

Hinduism

Vedaskrifterna
(veda=vetande)

Många människor från västerlandet har genom åren besökt indiska läromästare i deras ashrams, ”tempel”. Några av dessa lärare har blivit kända namn även hos oss, t.ex. Maharishi Mahesh Yogi, som grundat Trancendental Meditation.

Ordet hindu kommer från sindhu, sanskritnamnet på floden Indus. Begreppet hinduism är alltså ett geografiskt begrepp som syftar på de livsåskådningar som samsas i Indien, men som även finns på andra platser på jorden, t.ex. på Bali (där den är uppblandad med andra folkliga religioner). Hinduism innefattar det religiösa och sociala system som huvuddelen av Indiens befolkning bekänner sig till. Den har inte någon fast konstruerad dogmatik, d.v.s. troslära. Den innehåller en mångfald av gudar, trosriktningar och frälsningsvägar.

Ordet arier betyder ädel och betecknar numera de indoeuropeiska folk som vandrade sydost till nuvarande Iran och Afghanistan innan de fortsatte österut till Indien. När arierna invandrade i Indien ville de inte gärna beblanda sig med urbefolkningen, utan skapade troligen det kastsystem, olika socio - religiösa grupper, som än idag utgör vardagen för hinduerna. Rituell och vardaglig renhet ansågs mycket väsentligt, så därför följer de olika kasten en "renhetsskala" med de högsta kasten ansedda som renast.

Det hinduiska kastsystemet är uppdelat i fyra breda grupper, kaster. Varje grupp har sin egen dharma, sociala ordning, och det går inte att byta kasttillhörighet. De fyra huvudgrupperna är:

1. brahminer ("präster"), som traditionellt studerar, undervisar och utför religiösa ritualer och offer.
2. kshatryas, krigarna, politiska ledare och kungar
3. vaisyas, bönder, handels- och affärsmän
4. sudras, tjänarklassen

Utanför dessa grupper står "de kastlösa", av Ghandi kallade harijans, Guds barn.

De tre övre kasterna initieras in i sina grupper genom ceremonier. De kallas därför "två gånger födda", medan sudras kallas "enfödda", en gång födda.

De fyra kasterna är i sin tur uppdelade i ca 3000 olika undergrupper, jati. Varje jati formar en exklusiv grupp som lever och bor segregerat, äter tillsammans och har ofta samma yrke.

Dharma, den eviga lagen (den naturliga och sociala ordningen), och **kunskap** är nyckelbegrepp i hinduism. Okunnighet, snarare än synd, betraktas som människans stora problem.

Vedaskrifterna består av fyra samlingar av hymner och formler som används i kulten. De kallas Rigveda, Yajurveda, Samaveda och Atharveda (1500-800 f.kr). Avhandlingar av vedaskrifterna är Brahmana och Upanishaderna. Hinduismens religiösa litteratur är mycket omfattande. Det som förenar hinduismen är landet, historien och den religiösa litteraturen, snarare än en speciell lära.

Bärande tankar **Brahman**, ”urväsendet”, det absoluta
Atman, människans bestående identitet bakom kropp och själ (psyke), existerar tidlöst utan början och slut.
Maya, yttervärldens mångfald är en ”maya”, ett sken.
Yoga, förening
Puja, andakt, vördnad, till gudabilder i hem och tempel.
Karma, ligger till grund för föreställningen om samsara, ”återfödelsens kretslopp”. Detta bestäms av våra gärningar med olika följder beroende av om de är onda eller goda. I båda fallen binder de henne till kretsloppet. Karma avgör för var och en vad som väntar efter döden.

Vägar till befrielse Alm beskriver två vägar till befrielse (yoga). Vi vill även räkna hängivenhetens väg som en frälsningsväg.

Bhakti yoga - hängivenhetens väg

Karma yoga - gärningarnas väg

Inana yoga - insiktens, kunskapens väg

Läs om återfödelse – karmas lag ur Upanishaderna i avsnittet *Biblioteket – Värt att veta om hinduism*.

Buddhism

Den allmänt vedertagna uppfattningen är att buddhism är en religion utan Gud. Men frågan är omdiskuterad. Vissa buddhistiska skrifter, t.ex. Udana, vers 22, visar kanske tecken på monoteism:

” Det finnes något ofött, något utan ursprung, oskapat och oformat. Fanns detta icke, skulle undflykten från det föddas, det ursprungsägandes, det skapades och det formades värld icke vara möjlig”

(Ur *Buddha talade och sade*, Forum, 1963)

Fundera gärna på detta när du studerar buddhismen!

Buddha förnekar inte att det finns större eller mindre gudar, men ingen av dem är allsmäktig, eller har skapat allt. Till och med den högste ”Brahma” är underkastad växlingens eviga lag.

Buddhism vill vara en frälsningsväg för enskilda individer. Helhetens väl är en följd av den enskildes rätta handlande. På senare tid har det tillkommit en del grenar av buddhism med frälsande gudomligheter och kommande paradiser.

Från början var buddhism en lära för ”de vise”, men senare har det utvecklats kulthandlingar, andaktsformer och ceremonier. Till sitt innersta väsen har karaktären av filosofi bevarats, och buddhismen kräver inte att man ska avbryta förbindelser med andra religioner. Kanske bidrar detta till dess popularitet idag i västvärlden?

Läs gärna mer om Buddhas lära (komplement till s.31 –33) i avsnittet

Biblioteket - Värt att veta om buddhism

Moral och etik

Moral och etik svarar mot den fjärde grundfrågan som vi nämnde under presentationen av kapitlet *Att vara människa*:

Riktlinjer – hur ska vi ordna en fullgod samlevnad?

Det finns flera olika tolkningar av vad etik och moral innebär.

En finns i läroboken s. 126 och säger att etik är moralens (praktikens) teori. En annan definition ges i boken *Understanding Reality* (Hlatky & Booth):

- Etik - beteende som baseras på en förståelse av skapelsens mening och meningen med vårt gemensamma liv i skapelsen, i motsats till moral, som är lagar för beteende införda på ett auktoritärt sätt i frånvaro av etik.

Ända sedan Platons tid har det funnits ett intresse för etik i västerlandet, men frågorna har främst engagerat filosofer och teologer. För de bredare folklagren har det nog snarare handlat om etikett – konsten att bete sig utan att väcka förargelse. Idag efterfrågar man etik inom många områden. Inom affärsvärlden, på börserna, i banker, inom vården naturligtvis, men också politiker diskuterar idag behovet av etik liksom man gör inom polisen och försvaret.

En fråga man skulle kunna ställa sig i det här sammanhanget är: Vad skulle hända med mänsklig samlevnad om man tog bort budord, lagar, polis o.s.v. ? Fundera gärna på det!

På nästa sida följer nu ett etiskt problem. Läs och fundera!

Sextrakasserier problem för butiksanställda
Oförsämdheter och sexuella trakasserier från kunder är ett växande arbetsmiljöproblem för Handels medlemmar i Norrbotten.

Många har nu slutat bära namnbricka för att slippa telefonsamtal om vilken sorts underkläder de har på sig.

- Det här är ett mycket större problem än vi trott. Vi ska tillsätta en arbetsgrupp för att ta reda på hur stort det är, säger Susanna Gideonsson, ombudsman vid Handels avdelning 28, med 5.000 medlemmar.

- Vi blev medvetna om det här vid en planeringskonferens i höstas. Först fnisade vi, men förstod sedan att det är ett stort problem, säger hon.

Kassörskor som plockar upp frukt nypas i baken, butikssäljare kan hitta nakenbilder av kunder instoppade i klädhögar,

eller bli varse att kunder onanerar i provhytter.

Flera av händelserna har polisanmälts. - Det är värst på de små arbetsplatserna. Om våra medlemmar pratar om problemet med ägaren kan svaret bli att ”det är då inget problem för mig”. Och det är klart, det är svårt att porta kunder, för det är ju dem man lever av, säger Susanna Gideonsson.

Överhuvudtaget har klimatet för de butiksanställda blivit hårdare under de senaste åren, anser hon.

- Folk tror att de kan säga vad de vill till personalen, och så var det inte förr, säger hon.

ur DN 11 januari 2000

Som läsare till den här texten kan man ha två attityder:

1. Som beskrivning av fakta, vilka väcker frågor som t ex: När händer detta? I vilken sorts affärer? Hur många berör det? Vad skulle man kunna göra åt det?
2. Som underlag för värdering. Vi reagerar på skildringen genom att känna efter om det är rätt eller orätt att handla så. Vår värdering uttrycker en reaktion på det beskrivna. Reaktioner kan inte bevisas vara falska eller sanna, utan är rimlig eller orimlig.

FAKTA sann/falsk	VÄRDERING rimlig/orimlig, rätt/orätt
----------------------------	---

Läs i läroboken s. 127 - 128 om de olika etiska skolorna: sinne-
 lagetik, regeletik, konsekvensetik. Lär dig hur de resonerar. Du
 bör kunna applicera dem på etiska valsituationer!

Läs om FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, och om 10 Guds bud, Buddhas 10 budord och om ömsesidighetsprincipen (Gyllene regeln), i avsnittet **Biblioteket** – *Värt att veta om etik och moral*

Litteraturtips

- Pettersson, Olof: *Afrikansk religiositet*, 1982
- Chesi: *Voodoo. Afrikas hemliga makt.*
Kulturhistoriska förlagen, 1980
- von Glasenapp, H: *De fem världsreligionerna*, 1973
- von Glasenapp, H: *Indiens religioner*, 1980
- Hesse, H: *Siddhartha Upanishaderna*, 1980
- Dalai lama: *Fri i exilen, En självbiografi*, 1991
- Koskinen, L: *Vad är rätt*, Prisma, 1993
- Hlatky, S., Booth, Ph: *Understanding Reality*,
Jon Carpenter, 1999

Självtest 1

Förklara följande begrepp och titta *sedan* i Lösningförslag till Självtest 1 i slutet av denna studiehandledning.

Naturreligioner

- a) myt
- b) rit
- c) amulett

Hinduism

- d) karma
- e) dharma
- f) reinkarnation
- g) samsara
- h) puja
- i) maya

Buddhism

- j) nirvana
- k) ahimsa
- l) bodddhisatva
- m) theravadabuddhism
- n) mahajanabuddhism
- o) sutta-pitaka
- p) satori
- q) koan

Studiearbete 1

Besvara dessa frågor och skicka in dem till din lärare! Max 3 A4-sidor, maskinskrivet!

Naturreligioner

1. Ge exempel på fyra folkgrupper, förutom de afrikanska, som har naturreligioner.
2. Ange och beskriv fyra drag som förenar många naturreligioner.
3. Vad är en medicinman/medicinkvinna, och vilka uppgifter har denna?
4. I dagens Sverige säljs amuletter och kristaller. Det finns människor som kallar sig häxor eller magiker. Varför behöver dagens svensk dessa företeelser?
5. Många människor i världen tror att de som dör återföds till ett nytt liv på jorden eller någon annanstans i universum eller i skapelsen. Vad beror det på att denna tro är så vanlig? Vilken funktion fyller den för människan? Vilka är dina egna reflektioner kring begreppet återfödelse?

Hinduism

6. Vilken betydelse har kon? Varför?
7. Vad innebär kastsystemet? Vilka är de vanligaste kasterna?
8. Man kan hävda att hinduismen är polyteistisk, monoteistisk och ateistisk. Hur är det möjligt? Förklara!
9. Det finns några olika vägar till frälsning i hinduismen. Vilka? (Nämn tre) Motivera vilken väg du själv skulle välja.

Buddhism

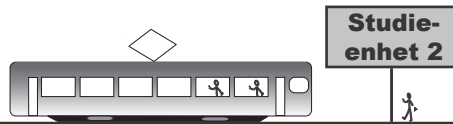
10. Vad betyder vägen i mitten – medelvägen?
11. Vilka är de fyra ädla sanningarna?
12. Jämför buddhismens moralregler med de tio budorden i Bibeln (5 Mos 5:6-22). Du finner dem i avsnittet *Biblioteket - Värt att veta om moral och etik*. Vilka likheter hittar du? Varför, tror du?

13. Många i västvärlden blir buddhister. Hur kommer det sig?
De flesta buddhister missionerar inte. Vad tror du att det är inom buddhism som gör att t.ex. en svensk väljer att bli buddhist i stället för kristen?

Etik och moral

14. Försök att med några få ord sammanfatta begreppen
- a) sinnelagsetik
 - b) regeletik
 - c) konsekvensetik
15. Vad är skillnaden mellan etik och moral, om det finns någon?
16. Etik bygger på ett visst sätt att se på människan. Studera bl.a. FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Du finner den i avsnittet **Biblioteket** – värt att veta om etik och moral. Besvara följande frågor:
- a) Nämn några länder som inte lever upp till deklarationen. Varför gör de inte det?
 - b) Lever den svenska skolan upp till deklarationen?
 - c) Kan du hitta någon eller några artiklar som Sverige inte kan sägas leva upp till?
 - d) Artiklarna XIX och XX är aktuella idag med tanke på rasismen. Ska vi ha yttrandefrihet för alla åsikter?
 - e) Finns det någon av artiklarna som du skulle vilja ifrågasätta? Vilken i så fall, och varför?
 - f) Utilitaristen Peter Singer anser att människor och djur ska betraktas som jämlika. Vad anser du om detta, och tycker du att det behövs en deklaration om djurens rättigheter i världen?

Studieenhet 2

Kapitel i läroboken

- Gamla Testamentets huvudtankar
- Judendomen
- Kristendomen
- Islam.

Kommentarer till kapitlen

Gamla Testamentets huvudtankar

Det här kapitlet är en inledning till kapitlen om judendom, kristendom och islam. Alla dessa tre religioner hämtar sina grundtankar från Gamla Testamentet (GT). Den viktigaste grundtanken där är monoteism, tron på en enda Gud.

Ett viktigt problem, bland många, som nämns i GT är det ondas problem, teodicéproblemet. Hur kan det onda, t.ex. krig, finnas om Gud är god och allsmäktig? En bok i GT som behandlar teodicéproblemet är Jobs bok.

Judendomen

Idag har det blivit populärt att tala om Abrahams barn då man pratar om de tre religionerna judendom, kristendom och islam. Abraham anses ju vara en stamfader i judendomen, och eftersom både kristendom och islam utgår från judendomen kan ju Abraham sägas vara stamfader även till de två sistnämnda religionerna. Det finns en poäng med detta, och den är att man vill finna likheter mellan dessa religioner, saker som förenar, snarare än skillnader som särar folken.

För att förstå kristendom och islam är det viktigt att förstå judendomen, men det är också viktigt att studera judendom för andra orsaker, t.ex. för att förstå judarnas situation idag och under historien. Som ett komplement till lärobokens kapitel om judendomen rekommenderar vi att du också läser något i Gamla Testamentet där judarnas tro och tidiga historia finns nedtecknad.

Läs mer om judisk tideräkning och om judarnas trosbekännelse, schema i *Biblioteket – Värt att veta om judendom*

I läroboken står det att Abraham kom från Charan i Turkiet. Den allmänna uppfattningen är istället att han härstammade från Ur i Mesopotamien. Då det gäller så långt tillbaka i historien är det svårt att veta med säkerhet hur det var.

Kristendomen

Kristendomen har spelat en avgörande roll i Sverige alltsedan missionären Ansgars tid. Kunskaper om kristendom och Bibeln är därför *nödvändiga* för att förstå vår kultur, historia och nutid på ett bra sätt.

Läs mer om kristendomen i avsnittet *Biblioteket – Värt att veta om kristendom*:

- Kristendomen i sammanfattning
- Kristen teologi - treenighetsläran
- Fader Vår

Islam

Islam är den religion som väcker mest diskussion i Sverige. Detta märks såväl i läroböcker, media som i samtal människor emellan. Många svenskar känner sig hotade av muslimer som kommit till Sverige. Varje gång muslimerna vill bygga en moské sätter detta känslorna i gungning. Ibland säger man rent ut att man inte tycker om islam eller att arabisk kultur inte passar i Sverige.

Det finns nu särskilt byggda moskéer i bl.a. Malmö, Trollhättan, Uppsala och Göteborg. Moskéen i Göteborg tillhör en riktning som heter Ahmadiyya och den befinner sig ganska långt från "annan" islam vad gäller trosinnehållet. På södermalm i Stockholm har man byggt om en transformatorstation med orientaliska drag till moské. Den har kompletteras med kupol och minaret. Bra lokaler finns även i Jakobsberg och Västerås. Hur många "cykelrumsmoskéer" det finns vet vi inte men kanske ett hundratal.

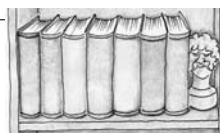
Särskilda muslimska begravningsplatser finns på många ställen i Sverige.

Stockholms första moské invigd
STOCKHOLM. Efter 20 års väntan öppnade på torsdagen Stockholms första moské vid Björns trädgård. Därmed har huvudstadens 75 000 muslimer fått sin efterlängtnade samlingsplats. Med på invigningen var bland andra kulturminister Marita Ulvskog, utrikesminister Anna Lindh och förra jämställdhetsministern Ulrica Messing.
Moskéen ligger i ett gammalt elverk på Södermalm och rymmer även bibliotek, kafeteria, butik, sportlokal och flera mindre kontor.
Nordens första moské ligger i Malmö och byggdes 1984.
artikel: TT i juni 2000

Sedan friskolesystemet introducerades 1993 har ett flertal muslimska friskolor etablerats.

Det finns många sorters muslimer - liksom det finns många sorters kristna. De flesta människor på jorden vill bara leva sitt liv i lugn och ro - men det är inte det som syns i media. Där fokuserar man ofta på konflikter och olikheter. Kunskaper om islam är viktiga för att förhindra fördomar och minska rädslan.

Läs mer om kvinnans ställning i islam i *Biblioteket* – Värt att veta om islam.

Litteraturtips

Milton Steinberg:	<i>Judendomen</i> , Gebers 1978
Jackie Jackubowski red,:	<i>Judisk identitet</i> , NoK 1993
Ringgren:	<i>Israels religion. Plus Ultra</i> 1989
<i>Befrielsen - Stora boken om kristen tro</i> . Verbum 1993
Stephan Borgehammar, red:	<i>Kyrkans liv</i> . Verbum 1993
Lars Cavallin:	<i>Tro och liv i den katolska kyrkan</i> .
Natur och kultur 1982
Per Artman:	<i>Ortodoxa kyrkans tro och liv i Sverige</i> . Artos 1988
J Hjärpe:	<i>Islams värld</i> . Brevskolan 1990
J Hjärpe:	<i>Araber och arabism</i> .
Raben Prisma 1994
	<i>Islams mångfald</i> .
Svenska Afganistankommittén
1991
I Svanberg &
D Westerlund red.:	<i>Blågul islam?</i> Nya Doxa 1999

Självtest 2

Förklara följande begrepp och titta sedan i Lösningsförslag till Självtest 2 i slutet av denna studiehandledning.

Judendomen

- a) tanak
- b) torah
- c) talmud
- d) rabbin
- e) sabbat
- f) pesach
- g) klagomuren
- h) diaspora

Kristendomen

- i) Messias
- j) Bibeln
- k) kristendomens tre huvudriktningar
- l) nattvard
- m) dop
- n) ekumenik

Islam

- o) Muhammed
- p) Mecka
- q) Koranen
- r) sharia

Studiearbete 2

Besvara följande frågor som du sedan sänder in till din lärare för kommentarer. Max 3 A4-sidor, maskinskrivet!

Judendomen

1. Vem var Mose, och vad gjorde han?
2. Mot slutet av 1800-talet startade den sionistiska rörelsen. Vad hade den för mål, metoder och anhängare?
3. Vad är anti-semitism, och hur har världen upplevt den åsikten genom historien?
4. Välj valfri infallsvinkel och reflektera runt en valfri judes situation idag. Du kan ta upp kärleksproblem, könsroller, gudstro och efter - döden - funderingar.

Kristendomen

5. Vad betyder evangelium, och vilka är de fyra författarna till evangelierna i Nya Testamentet?
6. Vilken betydelse hade Paulus?
7. Vad var korstågen?
8. Vad innebär treenigheten?
9. Jesus berättade ofta liknelser för att förklara sitt budskap. Läs "Den barmhärtige samariern" i Lukas 10: 25-37, och "liknelsen om det förlorade fåret" i Lukas 15: 1-7. Vad säger liknelserna om Gud, människan och förhållandet mellan dem?
10. Enligt Luther är det "enbart tron" som leder till frälsning. Enkelt? Vad innebär det att tro och att leva som en troende eller praktiserande kristen?

Islam

11. Berätta om islams fem grundpelare!
12. Vid en jämförelse mellan kristendom och islam hävdar religionsvetaren Jan Hjärpe att det är korrekt att jämföra Jesus med Koranen. Varför tror du?
13. a) Vilka problem kan en utövande, troende, muslim stöta på i Sverige?
b) Råder religionsfrihet i Sverige? Motivera!

Studieenhet 3

Kapitel i läroboken

- Humanistiska livsåskådningar
- Naturalistiska livsåskådningar
- Nyandlighet
- Moral är att välja

Kommentarer till kapitlen

Humanistiska livsåskådningar

Humanism

Ordet humanism har flera betydelser. För det första kan humanism beteckna den historiska rörelse som uppstod i Europa under renässansen i slutet av 1300-talet. Den satte sin prägel på europeisk kultur, och knöt an till antikens bildning, grekisk filosofi och litteratur. Dessa s.k. renässanshumanister betonade människans värde och frihet, utan att avvisa religion eller kristendom. Humanism i modern form har kommit att beteckna alla livsåskådningar som betonar alla människors lika värde. I den bemärkelsen är humanism främst en människosyn och moraluppfattning som kan förenas med olika typer av livssyner. Man kan skilja mellan religiös humanism, t.ex. kristen humanism, och icke-religiös (profan) humanism. Den icke-religiösa humanismen kan i sin tur delas upp i t.ex. marxistisk, existencialistisk och ekosofisk humanism. I vissa fall vill dessa riktningar inte anknyta till religion, i andra fall kritiserar de den.

Existentialism

Individens engagemang är ofta viktigare än livsåskådningens innehåll. Människan är vad hon gör sig till. Den ateistiska strömningen fick sitt genombrott i Frankrike och Tyskland på 1930-talet. Några av de främsta företrädarna är Jean-Paul Sartre och Martin Heidegger. De menar att, eftersom det inte finns någon given mening, måste människan skapa sig en egen mening med sitt liv, och ständigt arbeta för att självförverkliga sig, skaffa sig essens.

Sartre har formulerat tre gränser för människans frihet: genetiska (ärftliga) villkor; nödvändiga villkor (t.ex. att vi ska dö och

att vi är beroende av andra) och tillfälliga villkor (t.ex. att någon rånas just när du passerar).

Marxism

Utgångspunkten torde vara att varje föreställning om att man kan skapa ett bättre samhälle genom att sprida idéer och ideal om rättvisa och frihet är helt felaktigt. Det är de ekonomiska och sociala förhållandena som utgör grunden för hur samhället ser ut. Det är dessa som måste ändras för att ett nytt samhälle ska kunna växa fram. Åskådningen går tillbaka på Karl Marx och Friedrich Engels tankar.

Naturalistiska livsåskådningar

Det här kapitlet tar upp flera livsåskådningar som diskuteras i den svenska debatten. Sådana åskådningar är t.ex. ekosofi, nyliberalism och nynazism. Man kan kanske diskutera varför författaren valt att ”klumpa ihop” dem under en typ av livsåskådning – naturalism? Särskilt kanske man kan fråga sig om ekosofi är en naturalistisk åskådning då den har vissa beröringspunkter med både panteism, tanken att Gud är i världen, och mystik. Fundera själv på om detta är lämpligt eller inte! I vilket fall som helst är detta kapitel mycket tankvärt och intressant om man vill förstå bakgrunden till sådana företeelser som nynazism, världskrigen, rasism etc.

Några grundläggande tankar i naturalismen

- man kan inget veta om en översinnlig verklighet eller om det finns någon Gud
- alla spekulationer om tillvarons väsen, mål och mening är ovetenskapliga fantasier
- det materiella är orsak till naturens skeenden (materialism)

Nyandlighet

I själva verket har vår tids nyandlighet, med allt från meditation till kristallterapi, en mycket lång historia. Under medeltiden började man återupptäcka de grekiska filosoferna, och en av dem var Demokritos. Han hade en hypotes om att verkligheten var uppbyggd av odelbara atomer, en slags materialism. På 1600-talet ville man på allvar börja testa om Demokritos idéer stämde, så man började lämna filosofiska frågor åt sidan för att kunna koncentrera sig på att finna verklighetens minsta beståndsdelar, enligt Demokritos – atomerna. Metoden man använde sig av var *yttre forskning*, den naturvetenskapliga metoden som bl.a.

genom upptäckterna av mikroskopet och teleskopet hade fått ökat förtroende. En konsekvens av den yttre forskningen var i förlängningen att kristendomen kom i kris på 1800-talet genom Darwins teorier, och i takt med att ateismen, som byggde på Demokritos atomism, fick fotfäste. Man tänkte sig att Demokritos hypotes var bekräftad, särskilt efter att Wöhler 1828 funnit att man kunde framställa organiskt material ur oorganiska ämnen, att världen/skapelsen var en enhet. Slutsatsen man drog var att liv inte skapats av Gud utan uppstår som en konsekvens av slumpvisa sammanträffanden av oorganisk materia.

En upptäckt under 1900-talet kom att totalt förändra bilden, den naturvetenskapliga världsbilden som var den allmänt vedertagna. Det var Einsteins relativitetsteori som i ett slag gjorde så att atomismen och grunden för den ateistiska ideologin hamnade i "blåsväder", eftersom man nu hade bevisat att det inte fanns några odelbara atomer. Det vi kallar för materia visade sig inte vara materia utan energi, vågrörelse. Hela det västerländska tänkandet kom i kris, men det var först på 1950-60-talen som det började ge utslag hos allmänheten i form av ett ökat intresse för *inåtvända, inre, forskningsmetoder*. Man hade börjat tröttna på att vänta på att vetenskapen skulle "lösa gåtan". Det yttre sökandet efter orsak och mening började alltså få konkurrens av ett inre sökande. Samtidigt som vetenskapen tog en ny riktning som ett medel för teknologin, började "den nya andligheten" ta form. Det började som ett experimenterande med psykofarmaka, meditation och ett sökande i österländska religioner. Även kristendomen fick ett uppsving med t.ex. nya rörelser som Livets ord. Man började tala om nödvändigheten av ett nytt paradigm, en ny grundsyn på verkligheten. Men ingen vet riktigt vad detta paradigm ska innehålla - ännu.

Inom nyandligheten säger man att vi nu är inne i en ny tidsålder, en "New Age", ibland kallad Vattumannens tidsålder. Nyandligheten brukar ofta förknippas med New Age - rörelsen. Den hör definitivt hemma under detta område i religionen, men nämns inte i A-kursboken. Du kan därför, om du är intresserad, läsa om den på egen hand.

Läs mer om västerlandets materiabegrepp i *Biblioteket – Nyandlighet*

Moral är att välja

I det här kapitlet får du ta ställning i etiska och moraliska frågor som otrohet, abort, demokrati och pacifism. Vi har utvecklat en etisk arbetsmodell som du har nytta av både då du gör dina studiearbeten och förhoppningsvis senare i livet.

En etisk arbetsmodell

Vid problembearbetning av ett etiskt problem är det viktigt att vi har verktyg som hjälper oss i arbetet. Här följer en kort sammanfattning som kan vara till hjälp:

Utgå ifrån följande text när du följer hanteringen av problemet:

Stina och guldhamstern

Eva är förtvivlad. Hennes älskade guldhamster Putte har försvunnit i trädgården. Hon ringer till sin kompis Stina och ber henne hjälpa till att leta.

Stina kommer cyklande utanför den höga häcken till Evas trädgård. Plötsligt hör hon ett krasande ljud under framdäcket. Hon stannar och ser ned på guldhamsterns döda kropp.

- Det här kommer Eva aldrig att förlåta mig, tänker Stina. Efter att ha funderat i någon sekund, petar hon med foten in den döda kroppen i det höga gräset bredvid cykelbanan.

Sen åker hon fram till Evas hus. Hon låtsas som ingenting och hjälper till att leta. Men sökandet är förgäves.

arbetsgång och bearbetning
se följande sidor

Arbetsgång

1 Vad är problemet?	Försök att forma detta som en fråga.
2 Vems är problemet?	Vem ska välja eller handla?
3 Tolka och bedöm relevans	Förekommer vaga eller mångtydiga ord? Är frågan relevant?
4 Sammanställ argumenten	Försök att hitta så många argument som möjligt för och emot.
5 Granska argumenten!	Är argumenten fakta eller etiska värderingar? Ställ eventuellt följdfrågor. Hänvisar argumenten till någon etisk regel eller handlingsmodell? - formulera den då! Grundas värderingen i ett övergripande synsätt, (tro, ideologi, sinnelag)?
6 Rangordna argumenten	Värdera argumenten efter rang, d.v.s. avväg och rangordna efter argumentens vikt.
7 Gör ett val!	Förhoppningsvis har arbetet och funderingarna lett fram till en klarare syn som nu gör att du kan göra ditt val. Kanske anser du att ett val är omöjligt att göra. Beskriv då vad som hindrar dig från att välja.
8 Sätt in valet i ett sammanhang	Kontrollera så att valet inte strider mot vår verklighets- och människosyn och bedöm de följder valet kan få för individ och samhälle.
9 Sammanfattning	Sammanfatta arbetet och beskriv den handlingsplan som följer med ditt val!

Bearbetning

1. Bör Stina berätta för Eva nu när hon kommer fram att hon kört över Putte? *Gör Stina rätt när hon beslutar att inte berätta för Eva om olyckshändelsen?*
2. Problemet är i första hand Stinas. Vi skulle kunna kalla detta ett individualistiskt problem.
3. Några ord kan kanske tolkas olika. *Berätta* - Gäller detta nu eller för alltid? Vi förutsätter att det gäller nu när händelsen är aktuell. *Olyckshändelsen* - Hon hade ingen chans att undvika att köra över Pelle, alltså en ren olyckshändelse.
4. **För** 1) Stina är rädd att vänskapen ska ta slut.
2) Eva förlåter inte. 3) Eva blir ledsen.
Mot 1) Någon kan hitta den döda hamstern.
2) Man ska tala sanning. 3) Sorgen går över.
5. Här finns en grundregel som kommer in som förekommer i de flesta religioner. Ärlighet är viktigt! Vi har också vårt ordspråk: Ärlighet varar längst. En sinnelagsetisk värdering. Här konfronteras vänskap - sorg - vänskap.
6. F1 Vänskapen kan ta slut M1 Man ska alltid tala sanning
F1.1 Eva kommer inte att förlåta M2 Vänner ska vara ärliga
F2 Eva blir ledsen M3 Någon kan hitta den döda hamstern

Motargumentet ”Sorgen går över” är ett motargument, men hör ändå ihop med F2. Ett sådant argument kallas argument av tredje ordningen.
7. Jag tycker att Stina ska berätta för Eva om olyckshändelsen. I vänskap ingår också att man ska kunna förlåta.
8. Valet hör nära samman en allmän verklighetsuppfattning som starkt anknyter till en allmän uppfostran och ordspråket ”Ärlighet varar längst”. I tio guds bud har vi också uppmaningen: Du skall icke bära falskt vittnesbörd mot din nästa.
9. Den viktiga frågan om skillnaden mellan etiska ideal och vardagshandling kan aldrig förbigås när man arbetar med etik. Hade jag själv verkligen handlat som mitt val om jag hamnat i Stinas situation? Är det fel att ha ideal som man ofta misslyckas med att uppnå? Är den feg, som byter ståndpunkt? Kan man lära sig att förlåta?

Litteraturtips

- Bråhenkielm C R, *Människan i Världen*, 1992
- Stevenson L, *Sju teorier om människans natur*, 1977
- Rosing H, *Den personliga identiteten och livets mening*, 1986
- Hlatky, S., Booth, Ph., *Understanding Reality*, Jon Carpenter, 1999
- Capra, F., *Fysikens Tao*, Korpen, 1975
- Bråkenhielm, et.al. (red.), *Aktuella livsåskådningar del 1-2*, Nya Doxa, 1991

Självtest 3

Förklara följande begrepp och titta sedan i Lösningförslag till Självtest 2 i slutet av denna studiehandledning.

Humanistiska livsåskådningar

- a) sekularisering
- b) egenvärde
- c) Kierkegaard
- d) Historisk materialism

Naturalistiska livsåskådningar

- e) övermänniska
- f) rasbiologi
- g) nyliberalism

Nyandlighet

- h) paradigm
- i) framgångsteologi
- j) auditering
- k) New Age

Studiearbete 3

Skriv max 3 A4-sidor, maskinskrivet!

I en sekulariserad värld

1. Vad är humanism?
2. När du läst det här kapitlet har du kanske börjat fundera på människor du mött och vilken människosyn de har. Berätta om en person du träffat och förklara, med exempel, vilken människosyn du tycker att han/hon representerar.
3. Vilken människosyn har du själv? Är du nöjd med den eller skulle du vilja ha en annan? Kan du arbeta med att byta i så fall?
4. a) Håller du med Sartre om att människan har absolut själslig frihet?
b) Vad menar Sartre med begreppet ångest?
c) Förklara i detta sammanhang begreppen ansvar, existens och essens.
5. Beskriv marxismen utifrån orden: alienation, klasskamp, socialistiskt samhälle, "folkets opium".
6. Går det att tillämpa ekosofin i praktiken? Motivera!
7. Hur ska ett demokratiskt samhälle behandla rasism? Diskutera olika sidor av problemet utifrån olika sätt att uppfatta människan och samhället.
8. Vad är panteism?
9. Sammanfatta kort begreppet nyandlighet. Beskriv vad som tilltalar dig eller vad som är mindre bra i rörelsen. Fundera också på varför nyandligheten röner ett så stort intresse i dagens Sverige!

Moral är att välja

9. Ett etiskt problem rymmer fakta, värderingar och val. Det svåra i etiska frågor är inte att formulera ett problem utan hur man bearbetar det. Försök att utifrån analys-schemat i studiehandledningen (en etisk arbetsmodell) formulera ett resonemang som leder fram till ett val. Utgå från problemformuleringen nedan eller något av följande problem från läroboken:

s. 137	Kan det vara rätt att ge aktiv dödshjälp?
s. 141	Vad gör vi med arbetskamraten med drogproblem?
s. 143	Vilka moralregler är viktigast för värdegemenskapen i Sverige?
s. 147 -148	Rättvisprincipen
s. 154 - 155	Gen-etik

Problemformulering

Fröken Johansson är anställd på AB Läkemedel som sekreterare åt VD. Företaget har sökt en kvalificerad forskare för laboratoriet. Av kandidaterna är fil.lic. Andersson och civ.ing. Bengtsson synnerligen lämpliga för befattningen.

Idag på morgonen har VD bestämt sig för att anställa Bengtsson och meddelat honom detta.

VD vet att Andersson har sökt ett liknande arbete i en konkurrentfirma och vill försöka hindra honom från att ta denna befattning. Andersson var lovad ett besked idag. VD ber därför fröken Johansson meddela Andersson att han har skjutit upp avgörandet ungefär 14 dagar men anser Anderssons chans att få befattningen vara mycket god.

Fröken Johansson känner till situationen och finner det synnerligen oangenämt att ge besked då hon vet, att det är en direkt lögn och kommer att vara till stor nackdel för Andersson. Hennes chef är av mycket bestämd natur och föga resonabel.

Hur anser du att fröken Johansson ska handla?

Biblioteket

Skolverkets mål och betygskriterier

Så här uttrycker kursplanen målen i Religionskunskap A.
(ur SKOLFS 10 februari 2000)

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla,
- känna till kristendomens och några andra världsreligioners och andra livsåskådningars grundläggande uttrycksformer, tro och idéer,
- kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro, och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkesliv,
- kunna samtala om problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån en given etisk och moralisk utgångspunkt,
- kunna identifiera och ta ställning till sådant som befrämjar eller strider mot grundläggande värden i samhället,
- kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik,
- förstå vad de egna värderingarna betyder för självuppfattningen och för hur man uppfattar människor i sin omgivning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven jämför riter, traditioner och levnadssätt i olika religioner och andra livsåskådningar.
- Eleven redovisar sådana kunskaper om kristendomen och några andra världsreligioner och livsåskådningar som ökar förståelsen för olika livsmönster bland människor i den närmaste omgivningen.
- Eleven samtalar kring problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån ett givet etiskt och moraliskt tänkesätt.
- Eleven värderar några företeelser i samhället som befrämjar eller som strider mot dess värdegrund.
- Eleven relaterar till sammanhang som berör frågor om tro, livsåskådning och etik.

Kriterier för betyget Vål godkänd

- Eleven ger exempel på religioners och andra livsåskådningars betydelse för individ och samhälle, nationellt och internationellt.
- Eleven identifierar etiska problem i sin omgivning, tillämpar några enkla etiska resonemangsmodeller och motiverar med stöd av dessa sina egna ställningstaganden i kända och vardagliga situationer.
- Eleven reflekterar enskilt eller i grupp över vad tolerans gentemot olika människors sätt att se på tillvaron innebär.

Kriterier för betyget Mycket vål godkänd

- Eleven upptäcker likheter och skillnader mellan kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar och uttryckssätt och tillämpar dem på aktuella frågor såsom kvinnoyn och samhällssyn i ett aktuellt och ett historiskt perspektiv.
- Eleven tillämpar olika etiska teorier inom religion och livsåskådning på närliggande situationer och på aktuella samhällsfrågor.
- Eleven visar hur olika sätt att förhålla sig till olika livstolkningar medför konsekvenser för sättet att leva och handla.
- Eleven argumenterar för ett eget sätt att tolka livet med respekt för att andra har rätt till sin livstolkning.

Kommentarer till betygskriterier

I tidigare förhållningssätt har det gällt att reproducera (ungefär: skriva av) fakta för att nå Godkänd, och att reproducera en betydligt större faktamängd för Vål Godkänd och Mycket Vål Godkänd. Ett sådant förhållningssätt ger inte något gott, bestående, studieresultat. I stället vill vi uppmuntra till att producera, så att säga, ny kunskap. En sådan uppstår då man gör egna reflektioner, drar egna slutsatser, gör jämförelser och för ett vetenskapligt och sammanhängande resonemang – när man satsar på *kvalitet* i stället för kvantitet.

Vad karaktäriserar de olika betygsnivåerna?

Hur de olika betygsnivåerna karaktäriseras är förstås något som ständigt diskuteras, så något definitivt svar på den frågan kan vi inte ge. Vad vi däremot kan nämna är lite grand om hur vi som lärare tänker. Syftet med detta avsnitt är att ge en liten

fingerisning om vad som *ungefärligen* krävs. Samtidigt, tror vi, kan det som sägs fungera som mål att sträva mot. Ett tips är att också studera Skolverkets mål och betygskriterier ovan.

G-nivån

Denna kunskapsnivå hör samman med kunskapsformerna *fakta* och *förståelse*. Faktakunskaper är kunskaper som information där man vet att något förhåller sig på det ena eller andra sättet. Faktakunskaperna har en kvantitativ karaktär och man gör ingen åtskillnad mellan ytkunskap och djupkunskap. Att förstå fakta innebär t ex att veta vilka islams grundpelare är och kunna *beskriva dem* på ett riktigt sätt. Man vet *att* det är så eller så. Att ha goda faktakunskaper och känna till ett ämnes begrepp och speciella språk är alltid viktigt eftersom de är förståelsens byggstenar.

Att få goda faktakunskaper tillsammans med förståelse är målet med all undervisning. Därför ingår i kraven på G-nivån att individen har en god förståelse av ämnet. Att förstå är att begripa, att uppfatta innebörden i ett fenomen. Man förstår t.ex. innebörden av och meningen med islams grundpelare. T ex kan man förstå vad de har för innebörd i en muslims vardagsliv. Förståelse är ett kvalitativt begrepp och kan vara mer eller mindre kvalificerad. På den här nivån ska förståelsen vara grundläggande.

VG-nivån

Vad som tidigare sagts under G-nivån gäller också här med undantag för att förståelsen ska vara mera kvalificerad. Här gäller det att kunna uttrycka sig på ett strukturerat sätt, kunna göra jämförelser och se samband. En god helhetsförståelse är bra att ha samt att kunna se orsaker och konsekvenser. Att kunna föra ett gott *resonemang* i vilket man använder sig av sina inhämtade faktakunskaper och sin förståelse karaktäriserar denna nivå. Det innebär bl.a. att man på ett gott sätt drar egna slutsatser och kommer med egna kommentarer.

MVG-nivån

På denna nivå gäller det som sagts under G- och VG-nivåerna med några tillägg. Här gäller att man visar på en kvalificerad förståelse och resonerar på ett logiskt och vetenskapligt sätt. Det innebär bl. a. att man är källkritisk och kan hänvisa till använda källor. Det innebär också att man tar upp för och nackdelar med olika fenomen.

MVG-nivån karaktäriseras av en betydande grad av egna *reflektioner och funderingar*. Lärprocessen karaktäriseras av att man kommer in på hittills okända stigar. En person på MVG-

nivån har god *förtrogenhet* med ämnet vilket kommer till uttryck i en slags "egendialog" eller dialog med annan person, där nya frågor ställs, besvaras och bedöms. I religionsämnet tillkommer att man intar ett globalt perspektiv på religionsfrågor, tar egen ställning samt visar prov på tolerans, förståelse och respekt för, och insikter i, andras religion, livsåskådning och kultur.

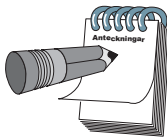
Studieråd- allmänna

För att lyckas riktigt bra i alla studier, och särskilt i studier "på distans", är det viktigt att studiearbete metodiskt. Här nedan följer några studieråd som du kan pröva. Men eftersom vi alla har olika lärostilar är det inte säkert att alla råd passar just dig. Det bästa är alltså att pröva sig fram! Några av dessa studieråd kan du realisera i Arbetsboken!

1. Gör en studieplanering
2. Studera aktivt och bearbeta kursmaterialet på ett systematiskt sätt
 - a) börja med en översiktsläsning
 - studera innehållsförteckning (rubrikerna)
3. Formulera ditt mål med studierna klart och tydligt
 - titta i sakregister
 - läs lite här och där
 - titta på bilderna
 - fundera på de olika avsnitten
 - b) bearbeta varje kursdel noggrant, s.k. djupläsning. Detaljer är ofta viktiga, men "plottra" inte bort dig i dem utan försök fånga huvudtankarna!
4. Använd penna och gärna ett anteckningsblock!
 - stryk under
 - gör anteckningar i marginalen
 - gör sammanfattningar i boken eller i marginalenDessa anteckningar är värdefulla då du repeterar!
5. Ha alltid nära till olika sorters referensskällor!
6. Gör i ordning en speciell studieplats åt dig, där du håller god ordning! Experimentera för att finna din bästa studiemiljö!
7. Tag ansvar för dina studier! Tag hjälp av resurspersoner direkt om du behöver hjälp. Avsätt gärna en speciell tid varje dag för dina studier, och håll dig till den tiden.

8. Tag korta pauser! Det är viktigt att din hjärna får ” smälta” det du studerar. Koppla av – fundera – reflektera! Tag gärna en promenad med frisk luft!
9. Spara allt du producerar i dina samlingar, för repetition, reflektion och utvärdering!
10. Fira att du är så duktig , koncentrerad och effektiv!

Skriv upp dina egna studietekniska knep här:

Studieråd – för religion

Läs med förstånd och urskiljning. Tänk på de stora dragen, på skillnader och likheter mellan livsåskådningarna. Fundera över synen på människan, samhället, naturen och Gud.

Man kan lära sig religion på flera sätt än i en lärobok. Samhället är i sig själv en bra ”lärobok”. Därför vill vi rekommendera att du också studerar religion genom att besöka några av de samfund eller kyrkor som finns att tillgå. Även i massmedier som teve, radio och Internet samt på biblioteket kan man hitta värdefull religionsinformation och nya tankar.

Ha alltid nära till referenskällor:

- handböcker, uppslagsböcker och ordböcker i religion
- dina tidigare läroböcker i religion
- historieböcker, som i många fall handlar om religion
- olika kartor, t.ex. över Israel eller Indien, kan man ha god nytta av. Där kan du också se utbredningen av olika religioner. Även historiska kartor
- bibliotekets böcker och tidskrifter om religion
- religionslänkar på World Wide Web
- familj och vänner

Värt att veta om religion

Hinduism

Återfödelse och karmas lag

” Liksom en larv, sedan den nått spetsen av bladet, tar en annan början (utgångspunkt) och drar sig själv ditöver, så tar också själen, sedan den skakat av kroppen och lösgjort sig från icke vetandet, en annan början och drar sig själv dit över.

Liksom en guldsmed tar sitt material från en (gammal) bild och därav hamrar en annan nyare, skönare gestalt, så skapar sig också själen, sedan den skakat av kroppen och lösgjort sig från icke vetandet, en annan skönare gestalt, vare sig fädernas eller en gandharvas (= lägre gudomlighet) eller gudarnas eller Prajapati's eller Brahmans eller andra väsen. Allt eftersom han (människan) handlar, allt eftersom han vandrar, därefter blir han född; den som gjorde gott blir född som god. Den som gjorde ont blir född som ond, helig blir han genom heligt verk, ond genom ont verk. Därför heter det i sanning: 'människan är helt och hållet bildad av begär; allteftersom hennes begär är, så är hennes verk allteftersom det verk är hon gör, så går det henne. ”

(Ur Brihad-Aranayaka-upanishaden)

Buddhism

Lite om Buddhas lära

Buddha kallar den heliga åttafaldiga vägen också för Den gyllene medelvägen. Vägen till frälsning går mittemellan ett liv i överflöd och lyx och ett liv i sträng askes. Här följer ett utdrag ur Siddharta Gautamas tal till sina munkar:

Buddha sade:

”Två ytterligheter finns det, munkar, vilka den måste undvika som för ett andligt liv. Vilka är dessa två ytterligheter? Den ena är ett liv i lustar, hängivet lustar och njutningar: det är lågt, oädelt, oandligt, ovärdigt, intigt. Den andra är ett liv i självplågeri: det är fullt av lidande, ovärdigt, intigt. Genom att undvika dessa två, ytterligheter, munkar, har den Fulländade funnit den väg som ligger i mitten, som öppnar ögat, öppnar anden, som leder till ro, till kunskap, till upplysning (sambodhi), till nirvana.

Och vilken, munkar, är denna väg i mitten, som den fulländade har funnit, som öppnar ögat, öppnar anden, som för till ro, till kunskap, till upplysning, till nirvana ? Det är denna heliga åttafaldiga väg, som heter: rätt kunskap (insikt), rätt beslut, rätt tal, rätt handling, rätt yrke, rätt strävan, rätt minne, rätt meditation. Detta, munkar, är vägen i mitten, som den Fulländade har funnit, som öppnar ögat, öppnar anden, som för till ro, till kunskap, till upplysning, till nirvana.”

Det berättas vidare att en man som hette Malukyaputta kom för att samtala med Buddha. Han ville veta vad Buddha hade att lära ut om universums evighet och själens odödlighet.

– Malukyaputta! Tänk dig att en man har blivit sårad av en förgiftad pil och hans vänner och släktingar vill skaffa honom en läkare. Hur skulle det vara om den sjuke då svarade:

”Jag vill inte få pilen utdragen, förrän jag först får reda på om den man som sårat mig tillhör krigarkasten eller brahmankasten eller borgare - eller sudraskasten. Jag vill inte få pilen utdragen förrän jag får reda på vad mannen i fråga heter och hur lång han är och vilken hudfärg han har och om han är från staden eller från landet.

Jag vill inte få ut pilen, förrän jag vet vad bågsträngen är förfärdigad av och av vad träslag pilskaftet består, hurudana dess fjädrar och dess spets är beskaffade.”

– Min vän, den mannen skulle dö innan han fått veta allt detta. På samma sätt skulle det gå, Malukyaputta, om man kommer och säger:

”Jag vill inte föra ett heligt liv under Mästaren om inte Mästaren upplyser mig om huruvida världen är evig eller icke-evig, om de heliga leva efter döden eller icke.

– Den mannen skulle dö, Malukyaputta, innan den fullkomliga hunnit upplysa honom om allt detta.

Det fromma livet, Malukyaputta, beror icke på uppfattningen om världen är evig. Ty vare sig världen är evig eller icke, så kommer det dock alltid att finnas födelse och ålder och död och bekymmer och klagan och elände och sorg och förtvivlan - allt sådant som jag lär er att bli fria ifrån. Därför, Malukyaputta, ge alltid mycket noga akt på vad det är som jag har upplyst er om och vad det är som jag inte upplyst er om. Jag har inte förklarat att världen är evig, ej heller att den icke är evig; jag har icke förklarat att världen är ändlig, ej heller att den icke är ändlig; jag har icke upplyst någon om själ och kropp, intet om själens tillstånd efter döden.

Och varför har jag inte sagt något om allt detta? Därför att allt detta icke tjänar någonting till, det har inget att göra med religionen, det leder inte till någon försakelse av världen, icke till lidandets upphörande, till själens ro eller till den högsta visdomen, Nirvana. Därför har jag icke sagt något därom. ”

(Ur Världsreligionernas kärnord)

Moral och etik

Moralregler

De tio budorden (judendom och kristendom)

- 1 Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig.
- 2 Du skall inte göra dig någon avbild att tillbe eller tjäna.
- 3 Du skall inte missbruka Herrens, din Guds, namn.
- 4 Var noga med att hålla sabbatsdagen helig.
- 5 Visa aktning för din far och din mor.
- 6 Du skall inte dräpa.
- 7 Du skall inte begå äktenskapsbrott.
- 8 Du skall inte stjäla.
- 9 Du skall inte vittna falskt mot din nästa.
- 10 Du skall inte ha begär till din nästas hustru eller något annat som tillhör din nästa.

(5 Mos 5:6-22)

Buddhas 10 budord (buddhism)

De första fem buden gäller för troende lekmän.

1. Att inte döda något levande väsen – en förklaring till varför buddhisten är vegetarian
2. Inte stjäla
3. Inte begå äktenskapsbrott
4. Inte förtära rusdrycker
5. Inte ljuga

För munkarna tillkommer:

6. Inte äta på eftermiddagen
7. Inte roa sig
8. Inte pryda sig
9. Inte ligga bekvämt
10. Inte ta emot pengar

Ömsesidighetsprincipen (Gyllene regeln)

En livsprincip är gemensam för alla de stora religionerna. Det är ömsesidighetsprincipen som uttrycks så här:

Kristendom

”Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem.”

Judendom

”Gör inte mot någon det du själv avskyr.”

Islam

”Se till att ingen av er behandlar sin nästa på ett sätt på vilket han själv skulle avsky att bli behandlad.”

Kina

”Vad du själv inte vill tillfogas, skall du inte tillfoga andra.”

Hinduism

”Gör inte mot andra det som, om det gjordes mot dig, skulle vålla dig lidande.”

Buddhism

”Plåga inte andra med det som pinar dig själv.”

Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna

- I** Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap.
- II** Envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter, som uttalas i denna förklaring, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Ingen åtskillnad må vidare göras på grund av den politiska, juridiska eller internationella ställning, som intages av det land eller område, till vilket en person hör, vare sig detta land eller område är oberoende, står under förvaltarenskap, är icke självstyrande eller är underkastat någon annan begränsning av sin suveränitet.
- III** Envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.
- IV** Ingen må hållas i slaveri eller trälldom; slaveri och slavhandel i alla dess former är förbjudna.
- V** Ingen må utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.
- VI** Envar har rätt att allestädes erkännas som person i lagens mening.
- VII** Alla är lika inför lagen och är utan åtskillnad berättigade till lika skydd från lagens sida. Alla är berättigade till lika skydd mot varje åtskillnad i strid med denna förklaring och mot varje framkallande av sådan åtskillnad.
- VIII** Envar har rätt till verksam hjälp från sitt lands behöriga domstolar mot handlingar, som kränker de grundläggande rättigheter, vilka tillkommer honom genom lag eller författning.
- IX** Ingen må godtyckligt anhållas, fängslas eller landsförvisas.
- X** Envar är under full likställdhet berättigad till rättvis - och offentlig rannsaking inför oavhängig och opartisk domstol vid fastställandet av såväl hans rättigheter och skyldigheter som varje anklagelse mot honom för brott.
- XI** (1) Envar, som blivit anklagad för straffbar gärning, har rätt att betraktas som oskyldig, till dess hans skuld blivit lagligen fastställd vid offentlig rättegång, under vilken han åtnjutit alla för sitt försvar nödiga garantier.
- (2) Ingen må dömas för handling eller underlåtenhet, som vid tidpunkten för dess begående icke var straffbar enligt inhemsk eller internationell rätt. Ej heller må högre straff utmätas än vad som var tillämpligt vid tidpunkten för den straffbara gärningens begående.
- XII** Ingen må utsättas för godtyckliga ingripanden i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens, ej heller angrepp på heder och anseende. Envar har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.

- XIII** (1) Envar har rätt att inom varje stats gränser fritt förflytta sig och välja sin vistelseort.
(2) Envar har rätt att lämna varje land, inbegripet sitt eget, och att återvända till sitt eget land.
- XIV** (1) Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse.
(2) Denna rätt må icke åberopas vid laga åtgärder, reellt grundade på icke-politiska brott eller på handlingar, som strider mot Förenta Nationernas ändamål och grundsatser.
- XV** (1) Envar har rätt till en nationalitet.
(2) Ingen må godtyckligt berövas sin nationalitet eller förmenas rätten att ändra nationalitet.
- XVI** (1) Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon in-skränkning på grund av sin ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. De äger lika rättigheter vid giftermål, under äktenskap och vid äktenskapets upplösning.
(2) Äktenskap må ingås endast med de blivande makarnas fria och fullständiga samtycke.
(3) Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och äger rätt till skydd från samhället och staten.
- XVII** (1) Envar har rätt att äga egendom såväl ensam som i förening med andra.
(2) Ingen må godtyckligt berövas sin egendom.
- XVIII**
Envar har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning, andaktsövningar, gudstjänst och iakttagande av religiösa sedvänjor.
- XIX** Envar har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet för envar att utan ingripanden hysa åsikter och frihet att söka, motta och sprida upplysningar och tankar genom varje slags uttrycksmedel och utan hänsyn till gränser.
- XX** (1) Envar har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.
(2) Ingen må tvingas att tillhöra en sammanslutning.
- XXI** (1) Envar har rätt att ta del i sitt lands styrelse direkt eller genom fritt valda ombud.
(2) Envar har rätt till lika tillträde till allmän tjänst i sitt land.
(3) Folkets vilja skall utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet. Denna vilja skall uttryckas i periodiska och verkliga val, vilka skall äga rum med tillämpning av allmän och lika rösträtt samt hemlig röstning eller likvärdiga fria röstningsförfaranden.

XXII

Envar äger i sin egenskap av samhällsmedlem rätt till social trygghet och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som är oundgängliga för hans värdighet och för en fri utveckling av hans personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellan folkligt samarbete med hänsyn tagen till varje stats organisation och resurser.

XXIII

(1) Envar har rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning, till rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden och till skydd mot arbetslöshet.

(2) Envar har utan åtskillnad rätt till lika lön för lika arbete.

(3) Envar, som arbetar, har rätt till rättvis och tillfredsställande ersättning, som tillförsäkrar honom själv och hans familj en människovärdig tillvaro och som, där så är nödvändigt, kompletteras med andra medel för socialt skydd.

(4) Envar har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar till skydd för sina intressen.

XXIV

Envar har rätt till vila och fritid, innefattande rimlig begränsning av arbetstiden och regelbunden semester med bibehållen lön.

XXV

(1) Envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala förmåner, vidare rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter, över vilka han icke kunnat råda.

(2) Mödrar och barn är berättigade till särskild omvårdnad och hjälp. Alla barn, vare sig födda inom eller utom äktenskap, skall åtnjuta samma sociala skydd.

XXVI

(1) Envar har rätt till undervisning. Undervisningen skall vara kostnadsfri, åtminstone på de elementära och grundläggande stadierna. Den elementära undervisningen skall vara obligatorisk. Yrkesundervisning och teknisk undervisning skall vara allmänt tillgänglig. Den högre undervisningen skall stå öppen i lika mån för alla på grundval av deras duglighet.

(2) Undervisningen skall syfta till personlighetens fulla utveckling och till att stärka respekten för människans grundläggande fri- och rättigheter. Undervisningen skall främja förståelse, tolerans och vänskap mellan alla nationer, rasgrupper och religiösa grupper samt befordra Förenta Nationernas verksamhet för fredens bevarande.

(3) Rätten att välja den undervisning som skall ges åt barnen tillkommer i främsta rummet deras föräldrar.

XXVII (1) Envar har rätt att fritt ta del i samhällets kulturella liv, att njuta av konsten samt att bli delaktig av vetenskapens framsteg och dess förmåner.

(2) Envar har rätt till skydd för de moraliska och materiella intressen, som härrör från varje vetenskapligt, litterärt eller konstnärligt verk, till vilket han är upphovsman.

XXVIII

Envar har rätt till en social och internationell ordning, i vilken de fri och rättigheter som uttalas i denna förklaring till fullo kan förverkligas.

XXIX

(1) Envar har plikter mot samhället, i vilket den fria och fullständiga utvecklingen av hans personlighet ensamt är möjlig.

(2) Vid utövandet av sina fri- och rättigheter må envar underkastas endast sådana inskränkningar, som blivit fastställda i lag i uteslutande syfte att trygga tillbörlig hänsyn till och respekt för andras fri- och rättigheter samt för att tillgodose det demokratiska samhällets rättmätiga krav på moral, allmän ordning och allmän välfärd.

(3) Dessa fri- och rättigheter må i intet fall utövas i strid med Förenta Nationernas ändamål och grundsatser.

XXX Intet i denna förklaring må tolkas såsom innebärande rättighet för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att om-intetgöra någon av häri uttalade fri och rättigheter.

Förenta Nationernas generalförsamling,

10 december 1948

Judendom

Judisk tideräkning

Den judiska tideräkningen skiljer sig från vår, då de räknar med månens och inte solens lopp. Om årsräkningen inte justerades skulle den halka efter elva dagar per år. De har därför infört skottår. Månens växlingar har också en symbolisk innebörd då den växlar mellan mörker och ljus, precis som judarna pendlat mellan exil och befrielse. Den judiska kalendern räknar idag från världens skapelse med Bibeln som kronologisk grund. År 1996 är således, enligt den judiska kalendern, år 5756.

Judendomens trosbekännelse

Judendomens trosbekännelse kallas ”shema” efter sitt hebreiska inledningsord som betyder ”Hör”. ”

”Hör Israel! Herren är vår Gud, Herren är en. Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft. Dessa ord som jag idag ger dig skall du lägga på hjärtat. Du skall inpränta dem i dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp. Du skall binda dem som ett tecken kring din arm, och de skall vara ett kännemärke på din panna. Du skall skriva dem på dina dörrposter och i dina stadsportar.”

(5 Mos 6:4-9)

Kristendom

Kristendomen i sammanfattning

Historiskt sett utgick kristendomen ur judendomen. Under den första tiden var kristendomen närmast att betrakta som en judisk rörelse med samma heliga skrifter som judendomen. Några generationer efter Jesu död fogades till Gamla Testamentet den samling skrifter som utgör Nya testamentet.

Kristendomens centrum är Kristi person, förkunnelse, liv, död och uppståndelse. Jesus föddes troligen i Nasaret. Han tycks tidigt ha sysslat med religiösa frågor och fått djup kännedom om judendomens grundskrifter. När Jesus var omkring 30 år gammal började han sin offentliga verksamhet som varade ca 1-3 år. Det verkar som om Jesu syfte var att översätta den judiska monoteismen till vardagsspråk, med liknelser, och komplettera de oeniga filosoferna med ett meningsfullt ramverk (helhetssyn). På så sätt ville han också förhindra att vetenskapen utvecklades till ett självändamål. På grund av sitt syfte att förena de judiska, greko-romanska och filosofiska traditionerna, kom han i konflikt med både den tradition som var öppen för hellenism, sadduceerna, och den tradition som var stängd för hellenismen, fariséerna. Den framgång som Jesus hade blev alltså stötande för det judiska ledarskapet. De tog särskilt avstånd från hans ord i Bergspredikan att det rätta sinnelaget är viktigare än ett liv efter lagens bokstav. Det ledde fram till att han anklagades för hädelse och korsfästes. Jesu lärjungar påstod bestämt att han uppstått ur sin grav, visat sig för olika personer och sedan farit upp till himlen. Tanken på en kroppslig uppståndelse innebar att man gav Kristi person en speciell betydelse utöver hans lära, vilken fick stor inverkan på spridningen av kristendomen.

Kristen teologi,

Treenighetsläran, d.v.s. Guds treenighet – Fadern, Sonen och Den Helige Anden.

Men man betonade monoteismen, tron på en Gud. Denna lära

finns inte utförligt beskriven i Bibeln, däremot är den utförligt beskriven i den apostoliska trosbekännelsen från 200-talet.

”Vi tror på Gud Fader allsmäktig
himmelens och jordens skapare.
Vi tror ock på Jesus Kristus hans enfödde son,
vår Herre, vilken är avlad av den helige Ande,
född av jungfrun Maria, pinad under Pontius Pilatus
korsfäst, död och begravnen, på tredje dagen uppstånden igen
från de döda, uppstigen till himmelen,
sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida,
därifrån igenkommande till att döma levande och döda.
Vi tror ock på den helige Ande, en helig allmänlig kyrka,
de heligas samfund, syndernas förlåtelse,
de dödas uppståndelse och ett evigt liv.”

På ett ställe i NT kan vi se att man räknar med en treenighet. I den s.k. ”Missionsbefallningen” uppmanar Jesus sina lärjungar att döpa människor i ”Faderns, sonens och den heliga andens namn”. (Matt. 28:19-20)

Fader Vår

Bönen Fader Vår är kristendomens mest använda. Den finns i Nya testamentet (Matt 6, Luk 11). Där är den en del av den undervisning som Jesus ger sina lärjungar. Avslutningen ”Ty riket är ditt...” är ett senare tillägg. Förebilden för Fader Vår finns i den judiska ”sjubönen”. Namnet kommer av att bönen ska ta upp sju olika ämnen. Talet sju är heligt och betecknar fullkomlighet, liksom veckans sju dagar

När Nya testamentet kom ut i en ny översättning 1981 hade översättarna ändrat på Fader Vår. Ändringarna väckte delvis häftig debatt bland kristna. Här får du jämföra de två versionerna av Fader Vår på svenska, den traditionella från 1917 års bibelöversättning och den nya från 1981.

”Fader vår som är i himmelen.
Helgat varde ditt namn. Tillkomme ditt rike. Ske din vilja,
såsom i himmelen så ock på jorden. Vårt dagliga bröd giv
oss idag, och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta
dem oss skyldiga äro, och inled oss icke i frestelse utan fräls
oss ifrån ondo. Ty riket är ditt och makten och härligheten
i evighet.
Amen.”
(1917)

”Vår Fader, du som är i himmelen.
Låt ditt namn bli helgat. Låt ditt rike komma. Låt din vilja
ske, på jorden så som i himlen. Ge oss idag det bröd vi

behöver. Och förlåt oss våra skulder, liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss. Och utsätt oss inte för prövning, utan rädda oss från det onda. Ditt är riket. Din är makten och äran i evighet.

Amen.”

(*ekumeniska översättningen*)

Islam

Kvinnans ställning

När det gäller kvinnans ställning finns ett stort tolkningsutrymme utifrån Koranens vittnesmål. Man kan se Koranen som ett försvar för kvinnans rättigheter eller som en begränsande insats för hennes likställdhet med mannen.

Här presenteras tre texter ur Koranen som handlar om könsroller och kvinnans ställning.

- I. ”Säg Profet, till dina hustrur och döttrar och till de rättrogna hustrur att de skall dra en flik av sin överklädnad djupt ner över ansiktet när de går utomhus. Detta är mest passande på det man igenkänner dem som ärbara kvinnor och inte antastar dem.”

- II ”Jag har förstått något som du inte har förstått och kommer till dig från Saba med en tillförlitlig nyhet. Jag har funnit en kvinna som regerar över dem och hon har fått av allting, och hon har en väldig tron.”

- III. ”Männen skall ansvara för kvinnorna, emedan Gud ju begåvat könen med olika företräden och emedan mannen underhåller kvinnorna. En rättskaffens kvinna skall vara lydig, trogen och tystlåtet förtegen, på det att Gud måtte beskydda henne.

Nyandlighet

Västerlandets materiabegrepp

Man har tidigare antagit att atomerna var oförstörbara och att all förändring i den materiella världen endast består i omgruppering av varaktiga element. Denna uppfattning var förhärskande ända till upptäckten av radioaktiviteten, då det visade sig att atomerna kunde falla sönder. Utan att låta sig avskräckas härav uppställde fysikerna hypotesen om nya och mindre enheter, elektroner och protoner, varav atomen bestod, och en tid ansågs dessa enheter ha samma oförstörbarhet, som man tidigare tillskrivit ato-

merna. Tyvärr visade det sig att protoner och elektroner kunde stöta samman [med antiprotoner och positroner] och explodera och att det därvid icke uppstod någon ny materia utan en våg av energi, som utbreddes sig genom världsaltet med ljusets hastighet. Energin fick ersätta materien såsom det bestående. Men i motsats till materien är energin icke någon subtilare form för den populära föreställningen om "ting". Den är blott en egenskap hos fysikaliska processer. I fantasien kan man identifiera den med den herakleitiska elden, men då får man tänka på dess egenskap av något brinnande, icke på något som brinner. "Det som brinner" har försvunnit ur den moderna fysiken.

Bertrand Russel

Bertrand Russel: Västerlandets Filosofi (utdrag från sid 58)
1992 – Natur & Kultursjätte utgåvan : andra tryckningen

Tips om internetlänkar

Med reservation för ändringar efter att denna studiehandledning har tryckts.

Naturreligioner

<http://www.sametinget.se/index.html> *Om samerna*

Hinduism

<http://www.balaji.org/othrsite.htm> *Temple and hinduism related internet sites*

Buddhism

<http://www.dharmanet.org/> *Dharmanet international*

<http://www.earthlight.co.nz/hhdl/> *His holiness the Dalai Lama of Tibet*

Judendom

<http://www.ijk-s.se/> *Institutet för judisk kultur*

<http://jcn18.com> *Judisk tidning och nätverk*

<http://philo.ucdavis.edu/Courses/RST23/rst23homepage.html>

Introduction to judaism

Kristendom

<http://www.patriarchate.org> *Ekumeniska patriarkatet i Konstantinopel*

<http://www.catholic.se/stiftet/> *Katolska kyrkan i Sverige*

<http://www.vatican.va> *Vatikanen*

<http://www.christdesert.org/> *Ökenkloster med sång över nätet*

<http://www.svkyrkan.se/> *Svenska kyrkans hemsida*

<http://www.frals.se/> *Frälsningsarmén*

<http://www.crossnet.se/sfa/> *Svenska frälsningsarmén*

<http://www.metodistkyrkan.se/> *Svenska metodistkyrkan*

<http://www.pri.pingst.se/pingstinfo.html> *Pingstförsamlingar*
<http://www.smf.se/> *Svenska missionsförbundet*

Islam

<http://www.islamiska.org/s/> *Islam on line from Europe*
– på svenska
<http://home.bip.net/isllam/> *Islamiska kulturbiblioteket*
<http://www.torget.se/users/w/wissam/> *Koranen på svenska*

Samtliga religioner

<http://www.ur.se> klicka vidare på innehåll ämnesvis, religioner, världsreligioner i Stockholm - sidan tillhör religionskursen "Gud har 99 namn".

Alternativa rörelser

http://www.library.ualberta.ca/library_html/subjects/religion/newage.html *Länkar till new age, shamanism, bahai*
<http://www.livetsord.se/> *Livets ord*
<http://www4.tripnet.se/~krishna/> *Hare Krishna i Sverige*
<http://www.algonet.se/~ostedt/tm/index.htm> *TM Stockholms meditationscenter*
<http://www.nando.net/prof/caribe/voodoo.html> *Voodoo*
<http://home6.swipnet.se/~w-64518/> *Föreningen Rädga Individen*
<http://www.evreka.com/c/rel/> *Evreka religionsadresser*

Lösningförslag till självtester

Självtest 1

Naturreligioner

- a) myt – gudasaga eller sägen om gudar, halvgudar eller hjältar. Myten berättar om gudarnas egenskaper och deras sätt att ingripa i vår värld. Mytens tid är inte bara DÅ utan lika mycket NU. Ett exempel är kampen mellan ordning och kaos som ständigt pågår i myten. Ett exempel på myter är skapelsemyter. När man sammanfattar en viss kulturs gudasagor kallas det mytologi, t.ex. grekisk eller nordisk mytologi. Syftet med myterna är att få veta så mycket som möjligt om gudarna för att kunna hålla sig väl med dem. Myten kan också vara ett sätt att förklara ”det oförklarliga”.
- b) rit - ceremoni, kulthandling. Ofta är det en dramatisering av en myt. Riter kan också vara t.ex. böner eller offer.
- c) amulett – föremål som anses skydda mot t.ex. olyckor och onda makter. Amuletten kan också anses lycko-bringande. Vanligen tilldelas amuletter av medicinmän/medicinkvinnor som då har uttalat besvärjelser över dem för att ge bäraren skydd.

Hinduism

- d) karma- gärning, handlande på sanskrit. Ofta menas med karma den lag som handlar om våra gärningar och deras konsekvenser. Karmaläran är viktig inom hinduism och buddhism. I hinduism anses människans gärningar avgörande för kommande återfödelse (reinkarnationer). Inom buddhism bidrar en människas karma till att en ny varelse (människa eller djur) kan födas, där den nya varelsen får ta konsekvenserna av gärningarna.
- e) dharma – den eviga lagen som uttrycker sig dels som den naturliga ordningen: att floderna flyter mot havet, att växterna utvecklas ur sina frön etc., och dels som en social ordning med plikter och lagar för alla levande varelser.
- f) reinkarnation – inom hinduismen tänker man sig att ”själen”, atman, existerar tidlöst, utan början och slut, och får ständigt nya kroppar av skilda slag i enlighet med karma, de goda och onda gärningar som man utfört.
- g) samsara – ett kretslopp för allt levande. Man kan bli frälst, befriad, från samsara genom att utplåna sin okunnighet och avsäga sig sina begär.

- h) puja – gudstjänst, andakt. Pujan kan ske i hem eller i tempel, och går till så att man t.ex. dyrkar gudabilder, sjunger lovsånger eller ger gåvor som blommor och frukter till gudarna.
- i) maya – i den filosofiska hinduismen betyder maya att yttervärldens mångfald är ett sken. Detta sken (maya) är en meningsfull verklighetsillusion som ständigt pågår. Bakom detta sken finns ett urväsen, det absoluta, ”brahman”.

Buddhism

- j) nirvana – när en människa uppnått fullständig frihet från lidelser, och nått målet att bli en Buddha, en upphöjd, fullkomnad människa, ingår denne genom döden i nirvanas eviga ro. Men det betyder inte att människan försvinner.
- k) ahimsa – principen om icke-våld. En buddhist ska alltid visa välvilja mot allt levande och aldrig använda våld.
- l) bodhisattva – ett ”halvgudomligt” väsen som tillsvidare avstår från att gå in i nirvana för att hjälpa andra att nå frälsningen.
- m) theravadabuddhism – de ”äldstes” skola eller lära, ”sydbuddhism”. Se kartan s.36 i läroboken. Den vill hålla fast vid den ursprungliga buddhistiska läran. Endast munkar kan få befrielse.
- n) mahajanabuddhism - ”stora vagnen”, ”nordbuddhism”. Se kartan på s. 36 i läroboken. Alla människor anses kunna bli frälsta utan att behöva leva som munkar. En variant av mahajanabuddhism är lamaism som finns i Tibet. Den styrs av Dalai Lama som anses vara en jordisk uppenbarelseform av bodhisattvan Avalokiteshvara.
- o) sutta-pitaka - en av theravadabuddhismens heliga skrifter skriven på språket pali. Sutta-pitaka, som ingår i den större skriftsamlingen Tipitaka, innehåller predikningar av Buddha. Den presenterar den theravadabuddhistiska läran.
- p) satori – inom zenbuddhism betyder det den stora upplysningen, uppvaknandet. Satori kan man uppnå efter övning och lösandet av gåtan, koan. Se q) koan.
- q) koan - ett problem, gåta, inom zenbuddhism som inte kan lösas enbart med intellektet. Den som hittar ett logiskt svar anses inte ha förstått någonting. Meningen är att man ska lära sig använda sin intuition. Efter en tids övning, kanske flera år, kommer lösningen på koan som en uppenbarelse och man vaknar upp, d.v.s. når satori.

Självtest 2

Judendom

- a) tanak - judiskt namn på gamla testamentet i Bibeln.
- b) torah - lagen och läran, de fem Moseböckerna som uppenbarades för Mose. Den innehåller 613 bud som rör många områden i vardagslivet. De sammanfattas i de tio budorden, som ligger till grund för många lagsamlingar i världen. I en vidare betydelse innebär Torah den kosmologiska ordningsprincip som omfattar såväl moralisk och religiös lära som Guds fysiska ordning för skapelsen.
- c) talmud – skriven uttolkning av de hebreiska skrifterna. Innehåller Mishna, Gemara och rabbinska kommentarer till dessa. Mishna innehåller fyra århundradens tolkningar av Torah, och innehåller t.ex. lagar, föreskrifter för jordbruk, föreskrivna högtider, kvinnornas plats och tempelordning. Gemara är en sammanställning av utläggningar av Mishna. Talmud anses vara en redogörelse för diskussioner snarare än en serie bestämmelser.
- d) rabbin – judisk religiös lärare och uttolkare av Torah. Han eller hon är församlingens tjänare som predikar och leder gudstjänster i synagogan.
- e) sabbat – gudstjänst - och vilodag som räknas från solnedgången på fredag till solnedgången på lördag. Sabbaten är helig och firas till minne av att Gud vilade på den sjunde skapelsedagen.
- f) pesach – den judiska påskhögtiden. Den firas till minnet av hur Israels folk befriades från slaveriet i Egypten. I hemmen äter man en särskild måltid (sedar) med traditionella maträtter. Man berättar om uttåget ur Egypten och läser om händelserna i andra Mosebok, Exodus. Vid matbordet lämnas en plats tom för profeten Elia som väntas komma och förebåda den messianska eran.
- g) klagomuren – en plats i Jerusalem där judarna klagat över Jerusalems förstörelse och judarnas fortsatta lidande. Man ber om återupprättelse. Muren (den västra) anses vara en del av Salomos tempel, den enda del som lämnades kvar vid förstörelsen år 70 e.kr. av romarna (Titus).
- h) diaspora – ”förskingringen”, judarnas exil från Israel som en konsekvens av krig och landsförvisning. De förskingrade lever som minoriteter i andra länder.

Kristendom

- i) Messias - "Jahves smorde", i judendom finns en tanke om en idealkung som ska komma i framtiden och skapa fred i sitt rike och över hela världen. I de över tvåtusen år gamla Dödahavsrollarna, bibelmanuskript funna 1947 vid Döda havet, finns tanken på två Messias, en andlig och en världslig. I kristendomen anses Jesus vara Messias, eller Kristus som det heter på grekiska.
- j) Bibeln – "böckerna", kristendomens bok som omfattar det hebreiska Gamla testamentet (GT) och Nya testamentet (NT). GT skrevs mellan ca 1100-100 f.Kr. och NT mellan ca 40- 100 e.Kr. I GT beskrivs Gud som allsmäktig, "Herren", som råder över sin skapelse och straffar och förlåter människan. I NT talar Kristus om "Fadern i himlen" som älskar människan. I sin lära om Gud betonar han Guds godhet: "en finnes som är god".
- k) kristendomens tre huvudriktningar – kristendomen omfattar över en miljard människor, globalt spridda. Det finns tre huvudriktningar: grekisk- ortodoxa, katolska och protestantiska kyrkorna.
- l) nattvard – ett sakrament (helig handling), och det centrala momentet i den kristna gudstjänsten. Det instiftades av Jesus kvällen före hans död. Nattvarden är en gemensam måltid med bröd och vin som motsvarar Kristi kropp och blod.
- m) dop – det sakrament som markerar upptagandet i den kristna kyrkan. Tvättning i vatten i Faderns, Sonens och Den helige andens namn symboliserar människans identifikation med Kristi död och uppståndelse, ett döende från synden och ett uppvaknande till ett nytt liv.
- n) ekumenik - strävan efter kristen enhet. Ekumeniska möten är kyrkomöten där besluten är giltiga allmänkyrkligt.

Islam

- o) Muhammed - islams religionsstiftare och grundaren av det första islamiska samhället. Han levde ca 570 – 632 e.Kr. Omkring 610 blev Muhammed genom en vision av ängeln Gabriel förvissad om att vara profet, med uppdrag att framföra uppenbarelser från Gud, en monoteistisk gudstro.
- p) Mecka - stad i Saudi-Arabien som är den geografiska mittpunkten för Islam. I Mecka finns helgedomen Kaba som muslimer vänder sig mot i bön var man än befinner sig på jorden.

- q) Koranen - islams heliga skrift. Indelad i 114 kapitel, suror. Den består av fristående uppenbarelser som Allah delgivit Muhammed.
- r) sunna - sed i islam. Ofta betyder sunna det föredöme eller prejudikat som Muhammed har lämnat i något avseende. Ett exempel är Muhammeds vallfärd till Mecka år 632 inklusive riter. Denna vallfärd har blivit den normerande seden (sunna) för hur en vallfärd ska utföras. Källan till Muhammeds sunna är haditherna, traditionerna som berättar om profetens handlande i olika situationer. Där Koranen tiger bestämmer sunna så som den kan beläggas genom haditherna.
- s) sharia - i islam är sharia den gudomliga Lagen där Gud är instiftaren, inte parlamentet. Reglerna kommer från Koranen och traditionerna om Muhammed. De gäller allt från familjerätt och arvsrätt till regler för klädsel och etikett. I begreppet sharia innefattas allt, även sådant som västerlänningar brukar räkna som privata angelägenheter. De lärde som arbetar med sharia heter ulama. Ett utlåtande från någon lärd i ulama kallas fatwa. Där förklaras vilket handlande som är islamiskt.

Självtest 3

Humanistiska livsåskådningar

- a) sekularisering - ”förvärldsligande”, religionen får mindre betydelse. Man brukar tala om sekulariserade stater då deras lagar är skiljda från religionen.
- b) egenvärde - något har ett värde i sig självt, t.ex. att läsa en bok.
- c) Kierkegaard - Sören Kierkegaard (1813 – 55) var en dansk filosof och kristen författare. Hans filosofi utgår från människan (subjektet) och har påverkat alla existencialistiska riktningar under 1900-talet. Central är Kierkegaards lära om valet. Slutsatsen för Kierkegaard är att det är viktigt för människan, om hon inte ska degradera sig till djurens nivå, att medvetet välja, både i stora livsavgörande frågor, och mindre, vardagsnära, angelägenheter.
- d) historisk materialism - en särskild metod inom marxistisk filosofi. Man utgår från samhällenas materiella utveckling, och då främst de växlande produktionssätten, då man studerar historien.

Naturalistiska livsåskådningar

- e) övermänniska - filosofen Nietzsche (1844-1900) tänkte sig att det skulle uppstå en övermänniska som inte låter sig bindas till något som helst. Övermänniskan låter sig inte nedslås av sin saknade tro på Gud, utan sätter helt och hållet sin vilja i stånd att själv fylla världen med mening. Nietzsche tänkte sig inte övermänniskan som någon superman eller som en blond arier, utan övermänniskan liknade fysiskt vanliga människor.
- f) rasbiologi - vetenskapen om de olika människorasernas förhållande till varandra ur ärftlighetssynpunkt. Idéer om ”rasrenhet” var på modet i början av 1900-talet, inte bara hos nazisterna utan dess värre också i Sverige där Statens Institutet för rasbiologi inrättades i Uppsala 1921 efter ett beslut i Sveriges riksdag.
- g) nyliberalism – en samhällsteori som bygger på fri konkurrens och marknadskrafternas fria spel utan större inblandning från staten. På så sätt blir den ekonomiska utvecklingen snabbare. Enligt Alm liknar nyliberalismen i viss mån socialdarwinismens tankar om den naturliga kampen mellan människor.

Nyandlighet

- h) paradig - grundsyn på verkligheten, livet.
- i) ”framgångsteologi” - ett begrepp som kritiker av trosrörelsen med bl.a. Livets Ord, brukar benämna rörelsens tankar om att Gud belönar ett rättfärdigt liv med framgång, i form av hälsa, lycka och pengar. Rörelsen själv gillar inte begreppet framgångsteologi.
- j) auditering - en form av ”psykoanalys” inom scientologin. Det går till så att den auditerade tillsammans med en auditerer letar efter engram, d.v.s. spår av traumatiska minnen i personens förflutna. Auditeringen kan ske med eller utan E-meter, en apparat som sägs ge utslag då man hittar ett engram. Dessa engram sägs orsaka lidande och sjukdomar, och bör, enligt scientologerna, upptäckas och avlägsnas.
- k) New Age - en rörelse inom nyandligheten som vill byta från ett materialistiskt paradig till ett paradig som sätter andliga värden i centrum. New Age står för en skiftande och stor mängd tankeskolor, rörelser och metoder, men har en gemensam holistisk vision av mänsklighetens självförverkligande. I New Age samsas allt från astrologi till kommunikation med andevärlden, asiatiska kampsporter och österländska panteistiska religioner.

**Nu har du kommit till
slutet av kursen.
Vi hoppas att du har haft
roligt och att du lärt dig
mycket både om religion
och dig själv.
Lycka till i fortsättningen!**